

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
Београд
412-64/2022

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

klikAktiv
centar za razvoj socijalnih politika

дел. бр. 30343 датум: 06. децембар 2022. год.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети
Полицијској управи у Пироту

Београд, децембар 2022. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Одбор за људска права Ваљево и Кликактив – Центар за развој социјалних политика.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међ. уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен у "Сл. гласнику РС", бр. 82/22.

1.2. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВЕ	Полицијска управа у Пироту –полицијске станице Димитровград и Бела Паланка
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	24. и 25. октобар 2022. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТЕ	Тематска посета
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поштовања заштитних мера од злостављања и услова у просторијама за задржавање
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посете су биле ненајављене
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Кликактив – Центар за развој социјалних политика
САСТАВ ТИМА	Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i> Милица Швабић, <i>Кликактив – Центар за развој социјалних политика</i>

1.3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили остваривање мандата НПМ. Члановима тима пружене су све тражене информације, омогућен обилазак и фотографисање просторија за задржавање као и увид у и фотокопирање затражене документације.

1.4. ТОК ПОСЕТЕ

Посета ПС Димитровград је обављена у ноћи 24./25. октобра, а посета ПС Бела Паланка 25. октобра. На почетку посета, тим НПМ је дежурним полицијским службеницима представио састав тима и циљ посете. Потом је тим обишао просторије за задржавање, од полицијских службеника прибавио информације о начину поступања према доведеним и задржаним лицима и извршио увид у документацију о задржавању лица. Током посета у полицијским станицама нису затечена доведена ни задржана лица. Напошетку, руководству полицијских станица су представљени главни утисци и запажања тима НПМ из посета.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

Током ових посета, НПМ је контролисао начин остваривања основних права задржаних лица, која су у исто време заштитне мере од злостављања – права на приступ лекару и адвокату и да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу, као и начин на који се задржана лица обавештавају о својим правима. Истовремено, НПМ је проверавао и да ли су просторије за задржавање у складу са прописаним условима, односно важећим стандардима.

2.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Полицијски службеници су навели да се лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом им се, одмах по довођењу у станицу, уручује писано обавештење о правима. Када се лицу одреди задржавање, уручује му се примерак обавештења о правима задржаног лица. У ситуацијама када лице одбије да потпише обавештење о правима то се констатује на самом обавештењу.

У предметима о задржавању лица у које је тим НПМ остварио увид, налазила су се обавештења о правима доведених и задржаних лица која су била потписана или је био наведен податак да је лице одбило да их потпише. Обавештења су садржала потпуну листу права задржаних из Правилника о полицијским овлашћењима, чиме су отклоњени недостаци у обавештавању задржаних у кривичном поступку о њиховим правима на које је указано у Извештају о претходним посетама овим полицијским станицама.⁴

Предмети су садржали и решења о задржавању, са поуком о праву на жалбу и потписима задржаних лица којима су потврдила њихов пријем. Уочено је и да се решења о задржавању, као и писмена обавештења о правима, уручују лицима убрзо по довођењу у полицијску станицу.

Према службеним наводима у ПС Бела Паланка, задржаним лицима се омогућава да комплетну документацију – одлуку о задржавању, обавештење о правима, потврду о привремено одузетим предметима, држе код себе током трајања задржавања. На овај начин је поступиљено по препоруци НПМ из Извештаја о претходној посети ПС Бела Паланка. Ово није случај у ПС Димитровград.

1.

УТВРЂЕНО

ПС Димитровград не омогућава задржаним лицима да документацију која се односи на задржавање (решење, обавештење о правима и сл.) држе код себе током трајања задржавања.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободе уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране

⁴ Извештај о посети ПУ Пирот, бр. 71-50/15 од 26. јуна 2015. год.

полиције **одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права**. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.⁵

Као део свог превентивног мандата, ЦПТ је доследно наглашавао важност три процесне гаранције, а то су: право на приступ адвокату, право на приступ лекару и право да се о чињеници притвора обавести рођак или друго треће лице по сопственом избору. Ово претпоставља да се лица лишена слободе уредно информишу о овим правима, како усмено по привођењу, тако и, што је пре могуће, писмено (нпр. путем „писма о правима“ или другог документа којим се утврђују права лица у полицијском притвору), на језику који разумеју.⁶

ЦПТ препоручује српским властима да предузму кораке како би се обезбедило да без одлагања осигурају да сва лица која је полиција задржала буду у потпуности обавештена о својим основним правима од самог почетка њиховог лишавања слободе (то јест, од тренутка када су дужна да остану у полицији). То би требало осигурати пружањем јасних усмених информација на самом почетку, које би се допуњавале што је пре могуће (то јест, одмах по њиховом доласку у полицијске просторије) **давањем писменог обрасца у којем би се њихова права директно приказивала**. Даље, Комитет такође препоручује да се различите верзије информативних листова обједине и стандардизују и да увек садрже право притвореног лица да обавести трећу страну и да приступи лекару како је наведено у члану 69. ЗКП.⁷

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима...

...

Полицијски службеник ће задржаном лицу **уручити писано обавештење** из става 1. овог члана.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.

Полицијски службеник који врши задржавање лица, пре смештаја лица у просторију за задржавање **уручује обавештење о његовим правима**.

О привремено одузетим и враћеним предметима од лица које се задржава, сачињава се потврда о привремено одузетим и враћеним предметима и издаје се лицу, коју потписује приликом одузимања, односно враћања предмета. Ако лице одбије да потпише потврду, полицијски службеник ће о томе сачинити белешку на потврди.

Предмети који се по одредбама закона морају привремено одузети у прекршајном или кривичном поступку, не враћају се задржаном лицу. За ове предмете полицијски службеник сачињава потврду о привремено одузетим предметима и даље са њима поступа у складу са законом.

Примерак потврде из ст. 2. или 3. овог члана, предаје се задржаном лицу.⁸

ПРЕПОРУКА

ПС Димитровград ће задржаним лицима омогућити да документацију у вези са задржавањем држе код себе током трајања задржавања, уколико то желе.

⁵ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 44.

⁶ Стандарди ЦПТ: Спречавање полицијске тортуре и других облика злостављања – осврт на добре праксе и нове приступе, ЦПТ/Инф (2019) 9, пар. 66.

⁷ Србија: Посета 2021, ЦПТ/Инф (2022) 03, пар. 38.

⁸ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19 и 93/22), чл. 29. и чл. 33. ст. 1. т. 7 и ст. 2 - 4.

Записници о задржавањима у прекршајном поступку и у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима у обе посећене полицијске станице се уредно воде и садрже потпуни приказ поступања према задржаним лицима током трајања задржавања. По службеним наводима, ови записници се уручују задржаним лицима по истeku задржавања.

Са друге стране, постоје одређени недостаци у вођењу записника у кривичном поступку. У ПС Димитровград, ови записници нису потписани од стране задржаних лица. Према службеним наводима, до овога долази јер се лица задржана у кривичном поступку смештају у за то намењене просторије Одељења притвора Казнено-поправног завода у Нишу, где дежура полицијски службеник из друге полицијске станице. Овај полицијски службеник телефоном јавља полицијском службенику који у ПС Димитровград води записник о задржавању значајне информације о току задржавања које је потребно унети у записник, али записник се закључује и штампа у ПС Димитровград, где се лице коме је истекло задржавања више не појављује – том лицу је или одређен притвор па је остало у КПЗ Ниш или је пуштен на слободу.

На овај недостатак НПМ је указао и након претходне посете и препоручио ПУ Пирот и полицијским станицама у њеном саставу да записник о задржавању у кривичном поступку дају на увид и потпис задржаном лицу. У одговору на ову препоруку, ПУ Пирот је обавестила НПМ да ће се у будућем раду поступати у складу са наведеним.⁹ Приликом контролне посете седишту ПУ Пирот, утврђено је да се у овој организационој јединици поступа у складу са препоруком.¹⁰

У ПС Бела Паланка је иста ситуација са вођењем записника, али су они овај проблем превазишли тако што полицијски службеници ПС Бела Паланка који иду у Ниш да одвезу задржано лице у суд или јавно тужилаштво понесу са собом одштампан записник о задржавању у довољном броју примерака, па су у ПС Бела Паланка углавном били потписани записници. Међутим, у једном од више предмета које је НПМ прегледао је уочено да записник није потписан од стране задржаног лица нити је констатовано да је лице одбило да потпише и зашто, а у једном уопште није било записника. Према службеним наводима, записник није вођен јер је лице због потребе за пружањем здравствене заштите све време трајања задржавања провео у здравственој установи. Без обзира на то, НПМ сматра да је и у тим случајевима потребно водити записник о задржавању, с обзиром на значај информација о поступању према задржаном које би требало унети у записник.

Такође, НПМ је у неколико предмета задржавања у кривичном поступку у ПС Бела Паланка уочио да у записнике нису унете све информације. На пример, у једном није евидентирано да су полицијски службеници присуствовали лекарском прегледу и разлози за то, иако се из друге доступне документације види да је преглед обављен у присуству службеника, у другом су недостајали подаци о приступу браниоцу - када је контактиран, када је приступио задржаном лицу и када је обавио разговор са лицем, итд.

Записници о задржавању садрже значајне информације о току задржавања и остваривању права лица током трајања задржавања. Подаци из записника sluже и за проверу каснијих евентуалних примедби на услове задржавања и поступање

⁹ Акт ПУ Пирот бр. 021-5449/15 од 3. августа 2015. год.

¹⁰ Извештај о посети ПУ Пирот бр. 281-61/16 од 15. августа 2016. год.

полицийских службеника, па би зато записнике требало што уредније водити, а задржаним лицима омогућити да остваре увид у записнике и изнесу евентуалне примедбе на информације које се у њима налазе.

2.

УТВРЂЕНО

У ПС Димитровград лицима задржаним у кривичном поступку се не омогућава да остваре увид у записник и својим потписом потврде веродостојност навода унетих у записник.

У ПС Бела Паланка неколико записника о задржавању у кривичном поступку није уредно вођено.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао **јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа** (време када су лишене слободe и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), **требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје**. Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.¹¹

ЦПТ препоручује српским властима да предузму мере како би осигурале да записници о задржавању неке особе пружају потпун и тачан приказ свих значајних догађаја који се дешавају током притвореног лица у полицијском притвору. Нарочито треба водити рачуна да се тачно евидентира време службеног почетка лишавања слободe, време када се контактира адвокат по службеној дужности или приватни адвокат, време када је именовани адвокат званично именован и време када је адвокат заправо присутан у полицијској станици.¹²

О задржавању лица полицијски службеник сачињава записник о задржавању лица, који садржи податке прописане у члану 111. овог правилника.

Записник о задржавању лица потписује полицијски службеник који је лице задржао и задржано лице.

Примерак записника се уручује задржаном лицу.

Ако задржано лице одбије да прими примерак записника или одбије да га потпише, полицијски службеник ће о томе сачинити забелешку на записнику.

Записник о задржавању лица садржи: 1) личне податке задржаног лица (име, презиме, адресу, јединствени матични број грађана); 2) време почетка задржавања; 3) правни основ за задржавање; 4) податке о начину упознавања лица за разлозима задржавања и његовим правима; 5) податке о оствареним правима задржаног лица; 6) податке о обавештавању чланова породице, других лица и надлежних органа о задржавању лица; 7) податке о довођењу задржаног лица надлежном органу; 8) податке о видљивим телесним повредама, другим сазнањима о здравственом стању и пруженој медицинској помоћи задржаном лицу; 9) податке

¹¹ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, ЦПТ/Инф (92) 3, пар. 40.

¹² Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 39.

о привремено одузетим предметима погодним за напад, повређивање или самоповређивање; 10) податке о времену и разлозима напуштања и повратка лица у просторије за задржавање; 11) време престанка задржавања; 12) потпис задржаног лица и полицијског службеника који спроводи задржавање.¹³

ПРЕПОРУКА

ПС Димитровград и ПС Бела Паланка ће уредно водити записнике о задржавању у кривичном поступку, тако што ће:

- у записнике уносити све предвиђене податке, укључујући и податке о обављеним лекарским прегледима и о приступу задржаних лица браниоцу;
- по истеку задржавања записнике уручивати задржаним лицима, омогућити им да остваре увид у записнике и понудити им да их потпишу. Уколико лице то одбије, о томе ће се сачинити забелешка на записнику, уз навођење разлога које је лице за то дало.

Жалбе против одлука о задржавању су ретке и по правилу их подносе браниоци постављени по службеној дужности у случајевима задржавања у кривичном поступку. Њих предају полицијским службеницима, који их потом прослеђују – физички односе, заједно са списима предмета, судији за претходни поступак на одлучивање.

2.2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Према наводима полицијских службеника, доведеним и/или задржаним лицима се омогућава да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу тако што сами обаве телефонски позив са службеног или личног телефона у присуству полицијских службеника или полицијски службеници обаве позив на број телефона који им лице да и о томе дају повратну информацију доведеном/задржаном лицу.

Формулар електронског записника о задржавању је унапређен, тако да сада омогућава потпунији унос потребних података у вези са остваривањем права задржаних да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу. Потребни подаци су били унети у нове формуларе записника које је НПМ прегледао: када задржана лица желе да остваре ово право, у записнике се уносе подаци о томе да је лице желело да обавести блиску особу и коју, као и да ли је та особа обавештена и када. Уочено је да се блиска особа задржаног обавештава о његовом лишењу слободе убрзо по довођењу у полицијску станицу.

У једном предмету задржавања у кривичном поступку у ПС Бела Паланка је уписано да је задржано лице желело да обавести свог адвоката и да је тај адвокат обавештен, али су недостајали подаци о остваривању права на обавештење члана породице или друге блиске особе. **НПМ скреће пажњу на чињеницу да је овде реч о два различита права: праву доведених и задржаних лица да о свом лишењу слободе обавесте члана породице или другу блиску особу и праву на приступ браниоцу, те да је потребно да се одвојено евидентирају.**

¹³ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 38. и чл. 111.

2.3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

НПМ констатује да је унапређено поступање посећених полицијских станица у погледу обављања лекарских прегледа задржаних лица и да су отклоњени недостаци на које је указано у Извештају о претходним посетама овим полицијским станицама.

Свим лицима која је потребно задржати се понуди лекарски преглед, који се обавља у локалном дому здравља. Прегледи се обавезно обављају уколико лице има повреде, узима терапију или из других разлога због којих је лекарски преглед неопходан (на пример, уколико је задржавању претходила саобраћајна незгода).

Полицијски службеници наводе да лекарским прегледима присуствују искључиво на захтев лекара, а записник о задржавању је и у овом погледу унапређен, па сада омогућава унос и информација о томе "да ли је службено лице присуствовало лекарском прегледу" и "разлог присутовања". Ипак, као што је већ наведено, ове информације нису увек исправно уношене у записник.¹⁴ **НПМ још једном скреће пажњу на потребу да се записници о задржавању уредно воде и да садрже потпун приказ поступања према задржаном лицу током трајања задржавања.** Како је то НПМ више пута до сада истицао, уредно вођење евиденција доприноси добром управљању, представља једну од гаранција заштите основних права лица и помаже у оптимизацији управљања подацима.

Уколико лице има потребу за лекаром током трајања задржавања, позива се Служба хитне медицинске помоћи која у просторијама за задржавање обавља преглед или се лице води у Дом здравља, а подаци о овим прегледима, рачунајући и присуство полицијских службеника прегледима и разлози за то, се уписују у записнике о задржавању. У ПС Бела Паланка задржана лица се увек воде у Дом здравља.

Међу документацијом о задржавању у обе полицијске станице није пронађена медицинска документација задржаних лица.

2.4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

Лицима лишеним слободе се омогућава да непосредно по доласку у службене просторије позову браниоца по свом избору или им се у случају обавезне одбране одређује бранилац по службеној дужности, позивањем Кол центра адвокатске коморе. Наведено је потврђено увидом у решења о задржавању и записнике о задржавању лица. Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са правилима безбедности саобраћаја по правилу не желе да ангажују браниоца, а сва лица задржана у кривичном поступку су имала или изабраног браниоца или им је постављен бранилац по службеној дужности.

И у овом делу су унапређени формулари записника о задржавању, па сада садрже поља у које је потребно убележити податке о томе да ли је бранилац ангажован и његово име и презиме, као и времена када је контактиран, када је приступио задржаном лицу и када је обавио разговор са лицем. На овај начин, Министарство унутрашњих послова је поступило по препоруци НПМ да се унапреде постојеће електронске евиденције - "Евиденције о доведеним и задржаним лицима".¹⁵ Међутим, како је већ наведено, НПМ

¹⁴ Видети поглавље 2.1. Обавештавање о правима и документација.

¹⁵ Препорука НПМ бр. 4110-44/21 од 7. априла 2021. год.

је уочио да у појединим записницима о задржавању у кривичном поступку, где је одбрана обавезна, нису била попуњена сва ова поља, односно унети сви ови подаци.¹⁶ НПМ још једном скреће пажњу на потребу да се у записнике о задржавању уносе сви подаци од значаја за приступ задржаног лица браниоцу.

2.5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

2.5.1. ПС ДИМИТРОВГРАД

У ПС Димитровград постоје две просторије за задржавање, за смештај по једног лица, које се налазе у подруму зграде. Ради се о истим просторијама које је НПМ обишао и приликом претходне посете овој ПС.

Ове просторије се користе за задржавање лица у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима, односно највише до 12 сати. Лица се периодично тестирају на присуство алкохола, према утврђеној табели и пуштају на слободу када ниво алкохола падне на довољан ниво. Од почетка године, било је задржано 20 лица у овим просторијама. У случају задржавања у прекршајном поступку која могу трајати до 24 сата лица се воде у седиште ПУ Пирот, у којој се налазе нове, реновиране просторије, а у случају задржавања у кривичном поступку у Одељење притвора КПЗ Ниш.¹⁷

просторије за задржавање ПС Димитровград

Површина једне просторије је око 6 m², а друге око 9 m². Просторије имају по један лежај, који чини дрвена клупа, опремљена душеком, ћебадима и јастуком, који делују чисто. У тренутку посете, није било других делова постељине, јер су били на прању. НПМ сматра да је потребно да ПС Димитровград увек на располагању има довољно постељине, како би је у случају задржавања могла дати на коришћење задржаном лицу. Употреба јастучница, чаршава и навлака је потребна због одржавања хигијенских услова у просторији и обезбеђивања адекватних услова за боравак задржаних лица, али истовремено оне остале делове постељине чувају од уништења и прљања.

¹⁶ Видети поглавље 2.1. Обавештавање о правима и документација.

¹⁷ Од почетка године било је 2 задржавања у кривичном и није било задржавања у прекршајном поступку.

3.

УТВРЂЕНО

ПС Димитровград не располаже са свим деловима постељине за лежајеве у просторијама за задржавање.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад.¹⁸

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.¹⁹

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

...

- *обезбедити да све ћелије које се користе за задржавање преко ноћи имају средства адекватна за такав боравак (нпр. кревет или платформу за спавање), и да лица која се држе у притвору преко ноћи добију чисте душеке и ћебади;*

...²⁰

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.²¹

Просторије за задржавање које су намењене за задржавање лица дуже од 12 часова, морају бити опремљене посебним лежајем са постељином, која се састоји од: душека, јастука, јастучнице, чаршави, ћебади и навлаке за ћебе, за свако задржано лице.²²

ПРЕПОРУКА

ПС Димитровград ће обезбедити све делове постељине за лежајеве у просторијама за задржавање.

¹⁸ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

¹⁹ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

²⁰ Србија: Посета ЦПТ 2015, ЦПТ/Инф (2016) 21, пар. 36.

²¹ Србија: Посета ЦПТ 2017, ЦПТ/Инф (2018) 21, пар. 42.

²² Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/18), чл. 3. ст. 1.

Просторије су затечене у задовољавајућем стању у погледу услова за боравак у њима. Просторије су суве и окречене, а хигијена је задовољавајућа.

Грејање је омогућено помоћу радијатора који су заштићени од евентуалног уништавања. Просторије немају прозоре, а у њима у тренутку посете није било загушљиво. Постоји вештачко осветљење, односно сијалице међутим, јачина светлости није задовољавајућа. На ово је НПМ указао и након претходне посете и упутио препоруку да се омогући адекватно осветљене вештачком светлошћу, у вези са чиме је обавештен да су у просторијама постављене сијалице веће снаге. Међутим, јачина светлости је и даље недовољна: према важећим стандардима, осветљеност просторије је довољна уколико она омогућава читање без сметњи за вид.

4.

УТВРЂЕНО

Просторије за задржавање у ПС Димитровград су недовољно осветљене.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душекe и ћебад.²³

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душекe и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.²⁴

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- *побољшати расвету у ћелијама (тј. довољно вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом), проветреност. Надаље, кораке треба предузети да се обезбеди да све полицијске ћелије које буду изграђене у будућности буду осветљене дневним светлом;*

...²⁵

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад

²³ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

²⁴ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

²⁵ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.²⁶

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид.²⁷

ПРЕПОРУКА

ПС Димитровград ће у просторијама за задржавање обезбедити осветљење довољне јачине.

У просторијама нема мокрог чвора, па се задржана лица одводе у тоалет који се налази у непосредној близини просторија, у истом ходнику.

У просторијама постоје и тастери за позивање полицијских службеника, који не омогућавају комуникацију. Просторије нису покривене видео надзором, што отежава рад полицијских службеника, односно надзор над лицем, нарочито ако се има у виду њихова удаљеност од дежурне службе. Уочено је да се лица често обилазе током трајања задржавања и да се запажања уносе у записник. Ово важи и за задржавања у кривичном поступку.

Након претходне посете НПМ је упутио препоруку ПУ Пирот да просторије за задржавање у ПС Димитровград покрије видео надзором, као и да се видео записи чувају и архивирају у трајању не краћем од 30 дана. У одговору на ову препоруку НПМ је обавештен да ће наведено покушати да се обезбеди у складу са финансијским могућностима и уз помоћ локалне самоуправе. С обзиром да видео надзор није постављен, НПМ понавља ову препоруку.

5.

УТВРЂЕНО

У просторијама за задржавање у ПС Димитровград нема видео надзора.

РАЗЛОЗИ

Обавеза чувања коју полиција има у односу на особе које држи у притвору укључује и одговорност да се обезбеди њихова сигурност и физички интегритет. Из тога произилази да је правилан надзор над притворским објектима интегрална компонента обавезе чувања коју је преузела полиција. Морају се предузети одговарајуће мере ради обезбеђења да особе у полицијском притвору увек буду у могућности да имају директан контакт са чуварима.

ЦПТ делегације су у више наврата утврдиле да се полицијске ћелије налазе предалеко од канцеларија или радних места где се припадници полиције уобичајено налазе и да нису опремљене никаквим средствима (нпр. систем позивања) који би омогућавао притвореним особама да привуку пажњу полицајца. Под таквим условима постоји велики ризик од различитих инцидената (насиље међу притвореницима; покушаји самоубиства; пожари итд) на које се не би правовремено одговорило.²⁸

За надзор над задржаним лицима могу се користити системи за видео-акустично снимање намењени за надзор простора, осим просторија за хигијенске потребе задржаног лица.

²⁶ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 42.

²⁷ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 4.

²⁸ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 48.

Употреба система за видео-акустично снимање из става 3. овог члана мора бити видно означена.²⁹

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника. Употреба уређаја за видео надзор, мора бити видно означена у просторији за задржавање.³⁰

ПРЕПОРУКА

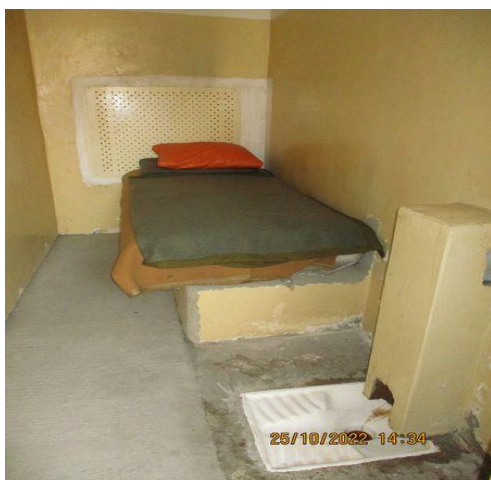
ПС Димитровград ће у просторије за задржавање поставити видео надзор и на видно место унутар просторија ће истаћи обавештења о томе.

Видео записи ће се чувати у трајању не краћем од 30 дана.

Испред просторија за задржавање је постављена кутија са прибором за хитну медицинску помоћ.

Исхрана задржаних лица која бораве у КПЗ Ниш је уподобљена режиму других лица лишених слободе, односно добијају три obroka дневно, у време када се они служе и другима, у порцијама које добијају и друга лица. Храна за лица која се током задржавања налазе у ПС Димитровград се обезбеђује из локалног ресторана и састоји се од разних сендвича. Обедовање задржаних је уредно евидентирано у записницима, укључујући и информацију да је задржани одбио понуђени оброк.

2.5.2. ПС БЕЛА ПАЛАНКА

ПС Бела Паланка има једну просторију за задржавање, која се налази уз дежурну службу, а улази се кроз двориште полицијске станице. Ради о истој просторији коју је НПМ обишао и 2015. године.

Исто као и у ПС Димитровград, ова просторија се користи за задржавање лица у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима, док се остала лица воде у седиште ПУ Пирот, односно Одељење притвора КПЗ Ниш.

просторија за задржавање ПС Бела Паланка

Просторија је површине око 5 m² и намењена је за смештај једног лица. Лежај чини бетонска клупа, опремљена душеком, ћебадима и јастуком, који делују чисто. Остали делови постељине (чаршав, јастучница и сл.) се чувају у дежурној служби, упаковани у кесе и дају се на употребу задржаним лицима приликом смештања у просторију. Постељина се пере у седишту ПУ Пирот.

У просторији се налази и санитарни део, површине око 1 m², који се састоји од чулавца са испирачем, који је заштићен од евентуалног уништења.

²⁹ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 3. и 4.

³⁰ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 7. ст. 2. и 3.

У просторији постоји подно грејање, а загревање је омогућено и помоћу радијатора, који се налази у зиду и заштићен је металном решетком.

Просторија је затечена у задовољавајућем стању у погледу услова за боравак. Делује одржавано, сува је и окречена, а хигијена је на задовољавајућем нивоу.

Изнад врата се налази отвор који је заштићен стаклом и у којем се налази вештачко осветљење – сијалица. Јачина светлости је недовољна. Као што је већ наведено, према важећим стандардима, осветљеност просторије је довољна уколико она омогућава читање без сметњи за вид.

6.

УТВРЂЕНО

Просторија за задржавање у ПС Бела Паланка је недовољно осветљена.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад.³¹

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.³²

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- *побољшати расвету у ћелијама (тј. довољно вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом), проветреност. Надаље, кораке треба предузети да се обезбеди да све полицијске ћелије које буду изграђене у будућности буду осветљене дневним светлом;*

...³³

*Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, **добро осветљење**, чиста ћебад*

³¹ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

³² Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

³³ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.³⁴

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид.³⁵

ПРЕПОРУКА

ПС Бела Паланка ће у просторији за задржавање обезбедити осветљење довољне јачине.

У просторији постоји и тастер за позивање полицијских службеника, који је у функцији, као и видео надзор. Обавештење о видео надзору је истакнуто на вратима унутар просторије. Уочено је и да се лица често обилазе током трајања задржавања и да се запажања уносе у записник. Ово важи и за задржавања у кривичном поступку.

Поступљено је по препорукама у вези са видео надзором из претходног Извештаја НПМ и заштићена је приватност задржаних лица током коришћења тоалета, тако што је картоном постављеним испод камере санитарни део заклоњен од видео надзора. Такође, снимци видео надзора се чувају 30 дана, што је постигнуто преснимавањем записа након окончања задржавања и његовим чувањем на другом уређају. **НПМ похваљује мере које је ПС Бела Паланка предузела у циљу заштите приватности задржаних лица и унапређења чувања снимака видео надзора.** У тренутку посете НПМ није било могуће остварити увид у видео надзор над просторијом за задржавање јер су у току били радови на систему који, осим полицијске станице, покрива и јавна места у насељу. Према службеним наводима, ови радови би требало да се ускоро заврше.

НПМ би желео да од ПС Бела Паланка добије потврду да је видео надзор над просторијом за задржавање поново у функцији.

Привремено одузете ствари задржаних лица се чувају у кеси у просторији дежурне службе.

Исхрана задржаних лица која бораве у КПЗ Ниш је уподобљена режиму других лица лишених слободе, односно добијају три obroка дневно, у време када се они служе и другима, у порцијама које добијају и друга лица. Храна за лица се током задржавања налазе у ПС Бела Паланка се обезбеђује из локалне пекаре. С обзиром да су просторији нема чесме, свако задржано лице добије и флашу пијаће воде. Обедовање задржаних се углавном уредно евидентира у записницима. Ипак, у пар записника задржавања која су трајала скоро 12 сати нису били унети подаци да је задржано лице обедовало нити да је одбио оброк.

³⁴ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 42.

³⁵ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 4.

7.

УТВРЂЕНО

У ПС Бела Паланка у појединим записницима о задржавању нису унети подаци о обедовању задржаних лица (да ли је лице обедовало, односно да ли је одбило понуђени оброк).

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; **када им је била понуђена храна**; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.)³⁶

Јединствени електронски систем евиденције о задржавању лица још није завршен и не садржи свеобухватну евиденцију о задржавању појединаца. Обавештење о пружању и текућем остваривању основних мера заштите могу се пронаћи само у појединим досијеима задржаних лица. Комитет сматра да би се **основне гаранције задржаних лица ојачале када би се водиле и појединачна и свеобухватна евиденција о задржавању за свако лице. У тој евиденцији би били обухваћени сви аспекти задржавања и све мере предузете у вези са тим** (када је и из ког(јих) разлога предузета мера задржавања; када је лице стигло у полицијске просторије; када је оно информисано о својим правима; да ли је показало знаке повреда, здравствене проблеме, знаке психичког поремећаја итд.; у којој(им) просторији(ама) је смештено; **када је добило храну**; када је саслушано; када је имало контакте са блиским сродницима, браниоцем, лекаром, преводиоцем или дипломатско-конзуларним представником и/или су га та лица посетила; када је премештено; када је изведено пред тужиоца или релевантног судију; када је одређен притвор или пуштен итд.).

Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму делотворне кораке за стварање јединственог електронског система евиденције о задржавању лица који је свеобухватан и делотворан за евидентирање горе наведених информација о времену које задржано лице проведе у полицијској станици.³⁷

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то – на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор. О задржавању лица полицијски службеник сачињава записник о задржавању лица, који садржи податке прописане у члану 111. овог правилника.

Записник о задржавању лица садржи податке о оствареним правима задржаног лица.³⁸

ПРЕПОРУКА

ПС Бела Паланка ће у записнике о задржавању уносити податке о обедовању задржаних лица, укључујући и податак да је задржано лице одбило понуђени оброк.

³⁶ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 40.

³⁷ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 39.

³⁸ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 29. ст. 1. т. 9; чл. 38. ст. 1. и чл. 111. т. 5.

2.6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Приликом посета полицијским станицама, тим НПМ није затекао доведена ни задржана лица.

НПМ је прегледом документације уочио неколико лица која су на задржавање примљена са видљивим повредама. Повреде су описане у записницима о задржавању и овим лицима је понуђена медицинска нега. Такође, НПМ је добио уверљива образложења о начину настанка повреда, што је било поткрепљено одговарајућом документацијом.